

Universitätsbibliothek Paderborn

**Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis
Prædicatorum**

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

quaestio 69. An h[a]eretici contra haereticum testimoniu[m] admittatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

uandum est iudicio meo plurimū ferre; an hereticius testificetur cōtra fideles in causis fidei; an vero in alijs causis, que ad fidē non spectent, ut in contra fībus, & alijs etiam delictis ab heresi separatis; nāsi in causis alijs à fide separatis testificantur, quid de illorum testimonio sit sentendum, tradit Imperator in l. quoniam. C. de heret. vbi glossa, Bartolus, Salycetus & communiter Doctores, Speculator tit. deſte. §. 1. Repertoriū Inquisitorum verbo, testes § an hereticus. & alijs plerisque locis.

Et quamvis legibus ciuilibus quādoque liceat hereticis testimoniu[m] ferre inter catholicos, vt in cōtractibus & vltimis volūtibus, ne probationum usus angustetur, vt in d.l. quoniā. C. de heret. at scri canones praealēt, quibus cauetur ne eorum testimoniu[m] recipiatur, sunt enim excommunicati, cum quibus omne cōmerciū est catholicis interdictum, omnīsq[ue] cōmunicatio prohibita. cap. excōmunicamus 1. & 2. extra de heret. hinc legimus in Cōcilio Toletano IIII. quod referritur in cap. non potest. 2. q. 7. hæreticos ad testimoniu[m] admitti non debere, quāuis dicāt se esse Christianos. tradit glossa in c. si hereticus. 2. q. 7. Repertoriū inquisitorū præcitatō loco. Zanchinus tract. de heret. c. 13. nu. 2. & alijs.

Sed nec nouo iure ciuili hæreticorum testimoniu[m] admittitur in vlla causa, neque ciuili neque criminali: nam Federicus Imperator in l. Catharos. ita sauciuit: Nec ad publica officia seu cōsilia, vel ad aliquos eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur, hac ibi. & habetur in authenticis credentes. C. de heret. tradit pulchre Conradus Brunus lib. 5. de heret. c. 10.

Placet tamen Iasoni & Alciato in l. 2. C. de sum. Trinit. quo s refert & sequitur Conradus Brunus præcitatō loco, hæreticorū testimoniu[m] admitti posse vtraque parte approbatē, vel cū hæretici rem a se gestam explicat, adhibitis tormentis, vel cū testi ficatur in causis grauioribus, vt hæresis, simonia, & crilegi, laje maiestatis, expilatae animone sequitur D Siman. de cath. inst. tit. 64. nu. 43. vbi addit, his castib[us] hæreticis credi, si verisimilia dicant, vel sint plures numero, & haec tenus de primo capite.

Quantum vero ad secundā partem spectat, An in causis fidei possit hereticus dicere testimoniu[m] cōtra fidēlē, aut etiā pro fideli. Eymericus aperte faterur hoc loco eius testimonium neq[ue] cōtra, neque in fauore esse audiēdū. & quia huius dicti duę sunt partes, vt omnē dubitationem procul amoneamus, singularim de rnaquaque est agēdū. tota vero difficultas consistit in ea parte qui dicit, Testimonium hæretici non valere cōtra fidēlē: neque enim video quomodo possit Eymericus negare testimoniu[m] hæretici admitti in causa fidei cōtra fidēlē, cum de hæretico perinde sit censendum ac de reliquis testibus inhabilitib[us] quos in hoc crimine fauore fidei admitti abunde paulo ante cum auctore docuimus.

Ergo ita statuimus: Quotiescumque hæreticus, aut de heresi suspectus, vel in carcerib[us] positus, vel alibi existens alicui fideli, qui pro vero fideli & catholicō reputatur crīmē hæresis imponit, sine eum dicat esse socium criminis, sine non; profecto buis vocem contemnere nō debet inquisitores; sed ad inquirendū secreto accedent, vt intelligant an is fide-

lis qui ab heretico nominatus est, recte de fidē sentiat nec ne hoc est certū, dīctū huius heretici hoc caſu nō facere semiplena probationem, ita vt ad capturā possit deueniri; ceterum saltem ad inquirendū faciet indicium. quod cum alijs coniecturis reſistimib[us] & adminiculis coniungatur, tunc ad cetera parabit viam. nec credo ab hac sententia receſendum, que magis pateſet ex ſequentiibus.

Vade autē deſcederit auctor in hanc sententiam plane nō video: exiſtimo tamen eū ex dicto Archidiaconi, quē hic citat ſuſſe deceptum; Archidiaconus enim in c. in fidei favorē, dicit, hæreticum nō teſtificari cōtra fidēlē: ſed ibi in genere loquebatur, iuxta diſpositionem textus in l. quoniam. C. de heret. cuius dictum acceptum eo modo, quo expli- canimus in principio huius commentarij, verum eſt, & eodem modo loquitur Zanchinus tract. de hæreticis c. 13. num. 2. ceterum neque Archidiaconus, neque Zanchinus eo loco addiderunt hanc particula, quā hic adiecit Eymericus, videlicet, in caſa fidei: nam tunc procul dubio aliter ſenſiſſent iuxta modum à nobis proxime explicatum.

Neque his obſtat textus in caſa dubius, de heret. ibi: Nec eis omnino credendum eſt, qui fidem ve- c. dubius de ritatis ignorāt, vbi glos. & aliqui doctores ſentiant hæret.

C dubiu[m] in fide, ſiue hæreticū teſtē eſe non poſſe: quoniam r̄ſpōdetur illius textus variis eſſe intellectus, vt conſlat ibi ex Zabarella, & propterea non debere ad hāc controverſiā diluendam adduci: aut ſi de teſtimonio hæreticorū accipiat, intelligendum profeſſo eſe iuxta ea que hāc tenus docuimus, vt ſit ſeſſus hæreticis ſeu alijs infidelib[us] quia fidē catholicā nō tenent, omnino credēdū non eſt, id eſt, non eſt plena fides aribenda, qualis teſtibus integris & omni exceptione majorib[us] adhiberi ſollet. itaq[ue] nō dicit textus quod nullo paſto poſſit ferre teſtimoniū; ſed quod eorū teſtimoniū nō eſt omnino integrum.

Altera pars eſt: Hæretici teſtimoniū in caſa dei nō admitti pro fideli, hac minorē habet diſcultatem: hæretici enim teſtimoniū non recipiunt ad defendendum aliquem in hoc crīmine, contra quā aliqui ſenſerint, vt quaſtione ſequenti explicabo. Hæretici teſtimoniū nō recipiunt ad excusandum aliquem in hoc crīmine.

Q V A E S T I O L X I X .

An hæretici contra hæreticum teſtimoniū admittatur.

S Exagēſima nona quaſtio eſt: Vtrum Inquisitor poſſit hæreticum admittere ad teſtificandū contra hæreticum, ſeu pro eo?

Respondemus q[ue] ſic, cōtra; ſed nō pro eo. Nam in cā fidei particeps & ſocij criminis in tali caſu admittuntur, vt patet in c. In fidei, de heret. lib. 6. in defectum tamen aliaſum probationū, vbi dicitur ſic; In fidei favorē, Concedimus, vt in negotio Inquisitionis hæretica prauitatis excommunicati & particeps, vel ſocij criminis ad teſtimoniū admittantur, praetertim in probationē aliaſum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum,

Relat. ſupra pag. 105.

Q q 2 ſix

Si ex verisimilibus conjecturis, & ex numero testimoniū, aut personarum tam deponentium, quam eorum contra quos deponitur qualitate, ac alijs circumstantijs, sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

Ad hoc est Archidiaconus in c. alleg. in glos.

COM M E N T . C X V I I I .

Duæ sunt assertiones: prima est, Valere testimonium hæretici contra hæreticum: altera est, In eius favorem non admittit.

Hæretici cōtra hæreticū valer testi- monium,

Quantum ad primā assertionē pertinet, optime probat eā Eymericus ex c. in fidei favore de hæret. lib. 6, præsertim ex illis verbis: Et participes uel so- cij criminis ad testimoniuū admittantur, nam si par- ticipes, vel socij criminis sunt, tā vel hæretici sunt, vel hæretici esse præsumuntur, aut sicutem de hæresi suspecti. Rursus, cū Iudeus in causa hæresis favore fidei possit dicere testimonium cōtra Christianos, c. cōtra Christianos. de hæret. lib. 6. & dixi plene su- pra par. 2. Super dicto c. contra Christianos, sane & hæreticus etiā poterit testimonium ferre, cum nulla cōmoda diversitatis ratio affirri posse videatur.

Hanc etiam assertionem non incepit probat ratio textus in l. quoniam, C. de hæreticis, ibi: Inter se aut hæretici, uel Iudeis, ubi litigandum existimat, concedimus fadus permixtum, & dignos litigatoribus etiam testes introducere. hæc ibi. sed in terminis proprijs huius quæstionis rem definitius Federicus Romanorum Imperator in l. Catharos, §. 6. relata in bullario litterarum Apostolicarum in fine huius operis in hac verba: Adiçimus insuper, quod hæreticus per hæreticum cōuinci possit, hæc ibi. & tenet etiam Lucas de Penna in l. Veterani. C. de Veteranis, lib. 12.

Ceterum, que de testimonio hæreticorum hoc loco traduntur, accipienda sunt iuxta ea que copiose scripsimus super q. 64. huius 3. partis. neq; Federicus hic contrarium disponit, verum est enim hæreticum per hæreticum cōuinci posse concurrentibus omnibus illis que prædicto loco tradidimus.

Cur hæretici testimonium in favore hæretici non recipiatur.

In altera assertione maior est difficultas: Cur videlicet hæretici testimonium nō recipiatur in favorem hæreticorum, sive in reorum defensione: equitas enim contrarium suadere videtur, ne scilicet facultas probandi suam innocentiam reis auferatur. atque ita voluit Felymus in c. de cetero, de testib. quæ refert & sequitur Gulielmus Benedictus in c. Raynulus de testa. in parte, qui cum alia. nu. 250.

Vermittamen quidquid illi dixerint, contraria sententia vera est: nam non est credendum eis qui fidem Deo datum violarunt, quis enim credit fidei esse futurum testimonium eius, qui in Deum exitit infidelis. c. non potest. 2. q. 7. & docet Simancas de catho. institu. titu. 64. num. 45.

Hæc autem sententia de non recipiendo testimo- nio hæretici in defensionem reorū huius criminis, locum etiam habet & in alijs infidelibus, quibus ob easdem rationes credendum non est.

Cur non credatur hæretici pro hæreti- cis pro hæ- reticis testifi- cantibus.

Sed quæ est ratio cur creaturæ hæreticis depo- nentibus cōtra hæreticos, nō autem in favorem hæreticorum, cum potius non delicta, quam delicta præsumi debet? r̄rget plane diffidentes: sed crede- rem id propterea fuisse sancitum, quoniam cum hæ-

reticus, aut alijs infidelis excusat hæreticum, aut de hæresi suspectum, in odium fidei nostræ id putatur facere, ne delicta contra nostram religionem cōmissa puniantur: que suspicio cessat cum deposit de delicto. credo hanc esse nouam & veram rationem; neminem enim vidimus hæc tradentem.

Adgit Simancas de catho. institu. tit. 64. nu. 45. q; licet nullo modo credendum sit hæreticis, hoc fallit, cū forte tormentis fatigati, occultum aliquid, & rei publicæ utile praefecerint: quod libenter admitto.

Sed hoc præterea libenter adiūgerem, p; si quādo- que ex verisimilibus conjecturis hæretici aliquem excusantes vera dicere videātur, sane in favore ēre- ritatis non putarem omnino iniquum eorum voles audire: veritas enim fator magnus est, eiq; semper debet esse locus. l. Imperatores. ff. de probatio. & veritas opinioni est praferenda, iuxta notata per Bartolū, & Aretinum in l. is qui putat ff. de acquir. hæred. quā ob rem, alijs de Innocentia reorum conjecturis cōcurrentibus, nō eſtent contemnende hæreticorum excusationes, quibus quantipdēs si adhibenda, index magis scire poterit considerari omnibus circumstantijs. l. 3. ff. & ad p̄p̄ quidē diminutionem horum sole excusationes pro- desse possent, non autem ad integrum liberationem.

Tunc vero audiēdū non eſtent hæretici, infideles alij, aut quilibet etiā catholicī, cū prius deposuitē aduersus eū, quem de eodē delicto in eodem indicio nunc excusant, iuxta id quod diximus supra in hoc 3. parte super q. 65. § postremo prefata sententia.

Q V A E S T I O L X X .

An vxor, filij, & familiares pro, vel contra delatos de hæresi admitti debeant in testis.

S V M M A R I V M .

I Testes domestici non admittuntur pro delato de hæresi.

2 Admittuntur autem contra ipsum, &c.

Sixagesima quæstio est: Vtrum Inquisitor possit admittere ad testificandum pro, vel contra delatum de hæretica prauitate, eius vxorem, filios, familiares, seu de suis aliquis?

I Responderemus p; non pro, sed contra. Quod a non pro, satis uidetur per c. Filij. de hæret. lib. 6. tibi predicti non admittuntur pro mortuo delato de hæretica prauitate; vbi dicitur sic: Filij vel hæretici illorū, qui dū in ægritudinis lecto decubuerent petierunt hæreticos consolaturos, ut ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinē corundem, sive que uiam fuerūt uniuersa carnis ingressi, ad probandum, quod ipsi defuncti cōsolationem illam, immo uerius delocationem non sana mentis esse. Eti suscepit, uel post perditam iam loquelam (cū tamē moris sit vt dicitur apud eos, quod nullū taliter consolentur, qui non sit sanx mentis, & memo-